

Ősi lucosok százai között jártunk a Mátrában

„Nincs titkosabb és nemesebb ajándék az életben, mint a szűkszáví, megértő, türelmes és áldozatkész barátság. S nincs ritkébb.”

Márai

Ez év februárjában nagy örömmel olvastuk Moskovits Pál erdőmérnök kolléga (dr. Szőnyi László unokája) levelét, melyben értesített, hogy családi látogatást terveznek a Mátrába. A látogatás alkalmával szeretnék megtekinteni az immáron ötvenedik nyarát átélő nemzetközi lucfenyőszármazási kísérletet, továbbá szeretnének találkozni — a kísérlettel foglalkozó — egykori és jelenlegi munkatársakkal.

Dr. Szőnyi László c. egyetemi tanár, egykori ERTI főosztályvezető tudományos életpályáját és talán legmaradandóbb alkotását a Mátra-nyírjesi 11 hektáros IUFRO Lucfenyő Leltározó Származási Kísérletet már bemutattuk az *Erdészeti Lapok* 2016. decemberi lapszámában.

A látogatás kapcsán eszembe jutott az az 1962. évi decemberi nap, amikor férjemmel, *Ujvári Ferenc*cel – szorongva és a hirtelen jött havas esőtől átázva, átfázva – „állásinterjúra” érkezünk a számunkra még ismeretlen dr. Szőnyi Lászlóhoz, a Nemesítési osztály vezetőjéhez az ERTI-be.

Az interjú végül is sikeres volt, és akkor még nem gondoltuk, hogy ez a találkozás egész további életünket meghatározza. Főosztályvezetőnk mindig magasra tette a mércét, több próbát kellett kiállnunk, de segítőkészsége, tisztessége, széles látóköre első perctől kezdve lenyűgözött. Az évek múlásával a munkakapcsolatból mély, önzetlen barátság lett, a családtagok is kölcsönösen megismerték egymást, és ma már unokáim is figyelik tapasztalt szavait, iránymutatását.

A látogatás előkészítése során főként az időjárás-előrejelzést kellett figyelemmel kísérnünk, és nem ok nélkül. Április 20-tól többnapos ítéletidő tombolt a Mátrában, fák törtek össze és dőltek ki, villanyvezetékek szakadtak, utakat kellett lezárni stb. A hó és az orkánerejű szél a lucfenyőkísérletet sem kímélte, s már ekkor látszott, hogy a kísérlet sorsa megpecsételődött.

A szeszélyes időjárás ellenére végül is sikerült május 18-át, az egyik legragyogóbb, legkellemesebb tavaszi napot kiválasztanunk. Időközben a Mátrafüredi Erdészet járhatóvá tette az utakat,

A származási kísérlet 2017 májusában, háttérben a Galyatetővel: a lucparcellák a kép közepén, az átlósan jobbra emelkedő Nyírjes gerincén, hosszú csíokban helyezkednek el. A kísérlet több pontján látszanak a szűbögár-károsítás okozta száradó csoportok (fotó: Mátyás Csaba).

kialakították a bemutató területet a kísérletben. A látogatók hatan érkeztek, összesen négy generáció! Közöttük három generáció erdőmérnök! Szőnyi László és felesége mellett jelen volt két gyermekük, *dr. Szőnyi Kata* és *Szőnyi János* (erdőmérnök), valamint az

ugyancsak erdőmérnök unokájuk, Moskovits Pál és dédunokájuk, *Moskovits Bence*. Jelenlétével megtisztelte a csapatot *Mátyás Csaba* akadémikus (egykor ugyancsak az ERTI, az évtizedes kutató-baráti kör tagja). Részt vettek még a bejárásen és a tanácskozá-

A vendéget az Egererdő Zrt. részéről Dudas Béla, a Mátrafüredi Erdészet vezetője és Reményfy Rita fabasználati műszaki vezető köszöntötte (a képen jobb oldalt, ill. bal oldalon középen (fotó: Moskovits Pál).

son az ERTI-ből *dr. Csóka György* osztályvezető, tudományos tanácsadó, *dr. Csókáné dr. Hirka Anikó* tudományos főmunkatárs, továbbá a kísérlet felelőse, *dr. Nagy László* tudományos főmunkatárs és a nemzetközi kísérletet kezdetétől évtizeden át vezető *Ujváriné dr. Jármay Éva* ny. tudományos tanácsadó.

Mind az előkészítés, mind a bemutatató és tanácskozás során aktív szerepet játszottak az EGERERDŐ Erdészeti Zrt. részéről a kísérlet kezelői, a Mátrafürdői Erdészet vezetője, *Dudás Béla* erdészvezető és *Reményfy Rita* fahasználati műszaki vezető.

A lucfenyves – szűkárókkal tarkított – távlati képének megtekintése után a bemutatót a kísérlet 01. blokkjában tartottuk, ahol 1968-ban, a csemeték ülte-

öröm, hogy mindezt most fiatal kollégáink is hallhatták, tapasztalhatták.

A friss csúcstörések miatt földön heverő – még üde, zöld – többméteres koronarészek között botorkálva megkerülhetetlen volt az állomány jelenlegi egészségi állapotának összegzése és a kísérlet további sorsának meghatározása. Reményfy Rita bemutatta a legújabb felvételek eredményeit. A kár blokkonként eltérő ugyan, de átlagosan a 40%-ot is meghaladta. (Egyrészt a legutóbb keletkezett abiotikus károk, elsősorban csúcstörés, másrészt a szűkár együttesen). A látottakat, a visszaemlékezést és a tanácskozás eredményeit Szőnyi László és Mátyás Csaba foglalta össze:

„Az íjesztő méretű, műszaki pontosságot igénylő, világ szeme előtti, kezdetben hipotézisnél alig több, mégis folya-

batározás küzdelmét, amely nap mint nap meghatározza az erdész munkájának eredményességét; ezt legjobban egy hosszú lejáratú tartamkísérletben lehet távlatosan érzékelni. A fél évszázad alatt összegyűlt tapasztalatok és eredmények összefoglalása nemrég egy kötetet töltött meg*, amelynek magyar fordítása is hamarosan elkészül. Öt évtized múltán új szakmai és társadalmi kihívások szorításában tekintünk vissza az egykori »erdészeti aranykor« szellemiségére. A meghaladott múlt és az új gondokkal terhes jövő találkozott a Nyírjes lucfenyvesében, amikor a kezelő EGERERDŐ Erdőgazdasági Zrt. szakemberei a kísérlet létrehozóival, a helyi erdővédelmi szakértővel (Csóka György, ERTI), valamint jelenlegi kutatási felelősével (Nagy László, ERTI) tárgyalhatták meg a teendőket.» (Mátyás Cs.)

Mind Szőnyi László, mind Mátyás Csaba, mind a jelen lévő szakértők, kezelő fenntartók, a kísérlet kutató felelősei is fájó szívvel, de egybehangzóan állapították meg, hogy a lucállomány eredeti célkitűzésében és állapotában származási kísérletként a továbbiakban nem tartható fenn. Meg kell kezdeni a legsúlyosabban károsodott blokkok letermelését, már csak a további szűkárók megelőzése érdekében is. A kitermelés során korongmintákat kell begyűjteni évgűrű-analízis céljából, különös tekintettel a klímaváltozás hatásának elemzésére. A károk elsődleges felszámolása, a száradékolás után lehetőség lesz annak mérlegelésére, hogy az állomány legkevésbé károsodott részén esetleg 1-2 hektárt kísérletként megőrizzünk. Dudás Béla tapasztalata szerint az 1990-es évekig még 70 éves koron túl is fenntarthatók voltak a lucosok a Dél-Mátrában, ma már sajnos – miként ezt a kísérlet is bizonyítja – az 50 éves kort sem érik meg.

A bejárás alkalmával, a szakmai eszmecsere mellett rövid magánbeszélgetésekre is sor került. Megtudtuk, hogy

A kísérlet létrehozásában részt vevő Ujváriné dr. Jármay Éva a telepítés egykori dokumentumait mutatja be Szőnyi Lászlónak (kíséretében Mátyás Csaba és Szőnyi János (fotó: Szőnyi Kata).

tésekor és a növényterkép készítésekor Szőnyi László is jelen volt.

Rövid általános ismertetés után került sor a beszélgetésekre, visszaemlékezésekre, közös élmények felelevenítésére. Egykori főosztályvezetőnk látogatása mindig rendkívüli esemény volt számunkra. Szuggesztív egyénisége, távlatokban való gondolkodása, közvetlensége minden alkalommal elvarázsolt bennünket. Optimizmusa, inspiráló szavai mai napig hatásosak, külön-

matát rendbe foglalt feladat első szakaszát elkezdhettük, lezárását a természet határozta meg, világosan megfogalmazott keménységgel, de megkaptuk a számadás örömeit is. Örülünk az éppen előttünk hosszúra mért feladatnak, és a teljesítéséhez kapott erőnek. Örülünk együttműködői szoros kézfogásának, tudásuk, tapasztalatuk illő gyarapodásának is. Különös biztatás, hogy az öt évtizede együtt gondolkozó kutatók egyike ma akadémiai szintű kitekintéssel ismeri fel a folytatás méltó és időszerű lehetőségeit. Ritka érték a teljes adatbázis őrző kezében léte, értékelhetősége! A feldolgozásért külön bála! Minta lehet a kutatásban.» (Szőnyi L.)

„Az 50. évébe lépett kísérlet jól példázza a természeti erők és az emberi el-

Az idők tanúi: Szőnyi László, Ujváriné dr. Jármay Éva, Mátyás Csaba (fotó: Csóka György)

* Ujvári-Jármay, É. – Nagy L. – Mátyás Cs. (2016): Az IUFRO 1964/68 Lucfenyő Leltározó Származási Kísérlet Nyírjesen – Öt évtized eredményei és konklúziói (angol nyelven). *Acta Silvatica & Lignaria Hungarica*, 12, különszám, 178. o.

Koronájukat vesztett, lefejezett lucfenyők csoportja a kísérletben (fotó: Mátyás Csaba)

Szőnyi László iratkozásakor, 1939-ben jelentkezett az Országos Erdészeti Egyesületbe, így Egyesületünknek most ő a legrégebbi tagja (ld. cikkünket! – *a szerk.*). Csodálatra méltó, hogy sok év elmúltával, 95 éves korában is élénken emlékszik nemcsak egykori munkatársainkra, de a leszármazottainkra is, kapcsolatot tart velük, és érdeklődéssel követi sorsuk alakulását.

Hazautazás előtt a Szőnyiek felkeresték a mátrafüredi temetőt. Ragaszkodó szeretettel emlékeztek a személyes gyökerekre, több külföldi lucfenyőszármazás és gondozó kutatóik helyszíni felkeresését célzó nagy utaikra. Négy generációjuk helyezte el virágát tisztelettel a nagy kísérlet egykori kivitelezője és felelőse, a kedves jó barát, Ujvári Ferenc egykori ERTI kísérleti ál-

lomásigazgató, tudományos főmunkatárs sírhantján.

Közel 50 évvel ezelőtt, a nagy kísérlet telepítése után vendégkönyvet nyitottunk. Egyre több oldal telik meg. Hazai, külföldi érdeklődők és értők, szakmai tanulmányutak résztvevőinek elismerő sorai jelzik az igényt a folytatásra. Mi is örömmel szorítottuk sorba útravalónkat:

„Keresni van lehetőségeink a szavakat, kifejezésére hálatalan azért a nagy ajándékáért az életünknek, ami évtizedek múltán is tiszta, boldog barátságban őriz egy csodálatos fafaj erdőként ölelő koronája alatt.”

Ujváriné dr. Jármai Éva

erdőmérnök,
ny. tudományos tanácsadó,
NAIK–ERTI, Mátrafüred

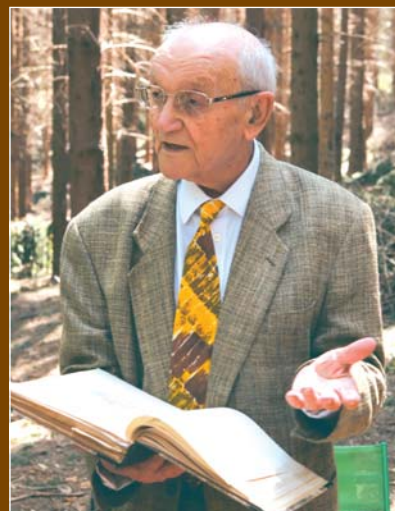

A bejáráson és tanácskozáson részt vevők csoportja (fotó: Csóka György)

78 éve OEE-tag...!

Mi mindent láthatott az, aki 50 esztendeje tagja az Országos Erdészeti Egyesületnek. Hát még ha 60 éve... De milyen jelzőkkel illessük a 78 éves tagsági viszonyt? Merthogy ilyen is van!

Dr. Szőnyi László ugyanis az Erdőmérnöki Karra való beiratkozásakor, 1939-ben lépett be az Egyesületbe. Erdőmérnöki oklevelét 1943-ban kapta meg. Lenyűgöző számok, évszámok ezek!

Ami talán még ennél is lenyűgözőbb, hogy az OEE legidősebb tagja 96 évesen szakmánk iránti töretlen elhivatottsággal, naprakész tájékozottsággal, tüéles memóriával, makulátlan szellemi frissességgel, egyenes tartással és olyan stílussal bír, amit a nála sok évtizeddel fiatalabbak (pl. e sorok írója) is csak irigyelni tudnak.

Mindezekről 2017. május 18-án a Mátrában is megbizonyosodhattunk (ld. korábbi cikkünket!), ahová Szőnyi László családjával (4 generáció!) egy szűk körű szakmai/baráti találkozó és a nyírjesi IUFRO lucfenyőszármazási kísérlet felkeresése céljából látogatott el. Ez a kísérlet egyébként 50 évvel ezelőtt éppen az ő kezdeményezésére jött létre.

Lélekemelő, ragyogó nap volt ez (meteorológiai szempontból is) minden résztvevő számára. Laci bácsi! Maradj még sokáig az OEE legidősebb tagja!

Szöveg és kép: **dr. Csóka György**